

מלחמה - אתחלתא דנאולה (פנילה ז'ע"ב)

מלחמה שלום

תיבה אחר תיבה בסוד אחדות הבריא

אדם

נברא שטן עמה

עוד בחינת מלחמה ע"י בריאת האשה, שאמרו חז"ל (בראשית רבה פי"ז ס"ו), וז"ל, א"ר חנינא בריה דר' אידי מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב סמ"ך, כיון שנבראת (האישה) נברא שטן עמה, עכ"ל. וא"כ שורש כל המלחמות האדם עיקרם עם השטן הוא היצה"ר, ואף הוא נברא עמה. נמצא שורש כל המלחמות נתחדשו בבריאת האשה; הן האשה נגד בעלה, והן יצה"ר הנלחם עמו.

בזעת אפיה תאכל לחם

ומתולדות האשה וחטאה שהחטיאה את האדם, נקנס האדם בזעת אפיה תאכל לחם (בראשית ג, יט), לחם לשון מלחמה. והיינו שכל צורת השגתו ע"י מלחמה, בזעת אפיה, שנלחם כל ימיו להשיג לחמו, 'בנפשו' ביא לחמו.

עזר כנגדו

בתחילת יצירת האדם היו הזכר והנקבה באחדות תחת שם 'אדם', כדכתיב (בראשית ה, ב) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם. אולם אח"כ הפריד הבורא ית' את הנקבה מהזכר, ע"י שלקח אחת מצלעותיו וכו', ואמר לו הבורא ית' שהאישה היא - עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ.

וכאן שורש מלחמה באדם, בין זכר לנקבה. כמ"ש רש"י (בראשית ב, יח), וז"ל, עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ - זכה עזר, לא זכה כנגדו להלחם, עכ"ל. וביבמות (סג ע"א, ד"ה כנגדו) כתב, וז"ל, חלוקה עליו וסותרת דבריו, עכ"ל.*

הכנגדו עזר לו שלא יפנה לבו לבטלה

וכתב בצרור המור (פרשת בראשית), וז"ל, ואמר כְּנֶגְדּוֹ להורות כי אף על פי שהיה עזר מצד אחד, מצד אחר אֵינִי אִישׁ אֶנְשֵׁי בֵּיתוֹ (מיכה ז, ו), כי תמיד לוחמים עמו שיביא מאכל ומלבוש ודברים אחרים. ואף על פי שהם כנגדו הם עזר לו, כי בזה ישכח רישו ויצרו ולא יהיה להוט אחר התאוות, אחר שיצר לב האדם רע מנעוריו וכל היום התאוה תאוה תערב לנפשו. וכשיראה רבים לוחמים לו יהיה טרוד אחר עסקיו, ולא יפנה לבו לבטלה בענין שמחשבות יטרידוהו, עכ"ל. וזהו צד הטוב הגנוז במלחמה, שמרוב שעסוק במלחמה לא פנוי לבו לבטלה.

מלחמה בפה, בידיים, ועד הריגה

אולם יש כאן תחילת מלחמה פורתא שכתב בפרדס יוסף (בראשית ב, יח), וז"ל, עיין בפרקי דר' אליעזר (פי"ב) אל תקרי כנגדו אלא לנגדו, אם זכה תהיה לו עזר, ואם לאו לנגדו - להלחם. ועיין שם בפירוש ביאור מהרה"ג אברהם אהרן ברודא ז"ל (ד"ה ואם לאו), דדרשו כנגדו מלשון נגיזה ומלקות, עכ"ל. ולפ"ז אינו רק מחלוקת בפה בלבד, שחלוקה עליו וסותרת את דבריו. אלא אף מלחמה בידיים, להלקותו. ובדקות אף נלחמה עמו להורגו, כי נתנה לאדם לאכול מן העץ על מנת שימות עמה, כמ"ש רבותינו.

וכן מי שיעץ לאישה, הנחש, רצונו היה ג"כ להרוג את האדם ולשאת את חוה, ומלחמה זו ממשיכה תמיד, כמ"ש בקללת הנחש (בראשית ג, טו), הוא יִשׁוּפֶךְ רֹאשׁ וְאַתָּה תִּשּׁוּפֶנּוּ עֶקֶב.

א עיין מזרחי (בראשית ב, יח), וז"ל, ואף על גב דמלשון "כנגדו" לא משתמע אלא נכחו, מלשון (שמות יט, ב) "נגד ההר", מכל מקום מאחר שכל המעוז - משים פניו כנגד פני המעוז בו, והמתבייש ההפך, פנה האשה המעוזה על בעלה, שהיא "כנגדו", עכ"ל, ועיי"ש, ובמהרש"א (יבמות סג ע"א, ד"ה זכה).

ב וכ"כ בקובץ שיטות קמאי (בשם הריב"ז, יבמות סג ע"א), וז"ל, לא זכה כנגדו. לשון נגדא, מלקות, עכ"ל.

ג מדרש הגדול (בראשית ג, ו) וז"ל, כיון שאכלה הרגישה בעצמה למיתה, אמרה עכשיו אני מתה והקב"ה עושה לו אשה אחרת, אלא הריני גורמת לאדם שיאכל, שאם נחיה נחיה שנינו, ואם נמות נמות שנינו, הדא היא דכתיב ותתן גם לאישה עמה ויאכל, עכ"ל.

ד מדרש אגדה (בראשית ג, א), וז"ל, חשב באותה שעה ואמר אלך ואהרוג את האדם, ואשא את חוה, ואהיה מלך על כל הבריות, ואלך בקומה זקופה, ואוכל כל מעדני העולם, עכ"ל.

ה בבא בתרא (טז ע"א), וז"ל, אמר ר"ל: הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות, עכ"ל.

ו עיין להרחבה במבט הפנימי: בלעם - מלחמה בפה. המן, לחם מן השמים. מאכל אנשי מלחמה. ובית הלחמי.